

EEN PRIESTER IN KOEDIJK ...

... VOOR DE VROEDSCHAP VAN KOEDIJK IN 1691 NOG EEN STAP TE VER

Na de roerige periodes van reformaties, op gang gebracht door Maarten Luther in 1517 en de uiteindelijke strijd tegen de katholieke Spaanse overheerser voor politieke zelfstandigheid en religieuze tolerantie, ontstond in 1648 een zelfstandige Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden met een ruime mate van religieuze verdraagzaamheid.

Alexander III (1610-1691)
was paus tot zijn overlijden op 1 februari 1691

Innocentius XIII (1615-1700)
was de nieuwe paus vanaf 12 juli 1691

Onderstaande feiten vonden plaats tijdens de wisseling van paus in het jaar 1691

De Republiek kende geen staatsgodsdienst, alleen een publiek bevoorrechte kerk. In dit geval was dit de Nederduits Gereformeerde Kerk, een kerk van calvinistische signatuur (de latere Nederlands Hervormde kerk).

Deze kerk had de steun van de overheid, had kerkgebouwen in eigendom, mocht predikanten aanstellen en kerkdiensten houden. Op deze manier hoopte men conflicten tussen de verschillende religies te voorkomen. Vrijheid voor andere religieuze stromingen stond echter hoog in het vaandel, nooit meer Inquisitie!

Huwelijken en dopen hadden in deze kerk voltrokken direct rechtsgeldigheid. Andere gelovigen mochten wel in de kerk van hun keuze trouwen of laten dopen, maar wettelijk werd dit pas als zij dit ook in de Nederduits Gereformeerde kerk of voor een publieke instelling (het gerecht) lieten bevestigen.

De overgebleven, maar zeker niet geringe katholieke minderheid in de Republiek, werd dus wel gedoogd, maar zij mochten hun geloof niet in het openbaar belijden. Dit was naar de toen geldende maatstaven toch redelijk tolerant. Kerkdiensten werden door de katholieken bij leden thuis gehouden of in zogenaamde schuilkerken. Zo ook in Koedijk.

KATHOLIEKE KERKDIENTEN IN KOEDIJK

Op 27 februari 1691 was de vroedschap van Koedijk ter ore gekomen, dat een priester uit Bergen regelmatig diensten in hun dorp hield. Dit ging buiten hun weten om ten huize van dorpsgenoot Cornelis Jansz Hoogwater. Toen ook nog duidelijk werd dat deze priester van plan was in Koedijk te komen wonen, werd dit voor schout en schepenen toch wel wat teveel van het goede.

Men besloot Hoogwater aan te zeggen, dat het houden van kerkdiensten op zon- en feestdagen in zijn huis, buiten medeweten van de vroedschap, niet was gewenst en dat men er bovendien helemaal niet mee kon instemmen, dat hij een priester of ander katholiek dienaar bij hem of elders in Koedijk huisvesting zou gaan bieden.

De volgende brief werd daartoe op 1 maart 1691 geschreven en door de substituut-schout en tevens bode van Koedijk, Jacob de Jong, bij Hoogwater bezorgd:

“Cornelis Jansen Hoochwaeter,

Alsoo de gantsche vroetschip¹ van Coedijck tot haer groot leetwesen siet en ondervint datter op alle sonnendaeg² en uwe heilige daege een priester tot uwen huijse den dienst waerneemt en haer oock bekent gemaect is dat deselve priester hier in onsen dorpe met de wooninge sal coomen³ soo wert ulieden en een ijder van uwer religie op Coedijck woonende bij desen uuijt⁴ onser aller naem door Jacob de Jong onsen subcijtuijt schout⁵ en boode geinterdijceert⁶ en verboden den priester tsijnen huijse of argens elders binnen onsen dorpe ter wooninge in te nemen of te laeten of te doen comen woonen buijten onsen consent⁷ en wij alle versoecken dat gij den priester geliefe aen te seggen of te doen aenseggen dat hij sulckx van selfs oock niet en bestae te doen alsoo wij dit nu voor eerst te weeren⁸ tot naerder ordere ten beste van onsen dorpe oordelen te behooren

Ter ordonnantie van de voors. vroetschap bij mij der selver secretaris deselve geseijt den 1^e Maert 1691

Bouwen Clercq, 1691”

¹ dorpsbestuur

² zondagen

³ zal komen wonen

⁴ uit

⁵ substituut of plaatsvervangend schout

⁶ aangezegd

⁷ toestemming

⁸ voorkomen

Op 18 september 1691 daarop volgend werd nog een lijst van “*alle heerooms huijsgesinne*”(katholieke gezinnen) in Koedijk opgemaakt:

Cornelis Bouwens	Kocke Trijn
Pieter Glaijnes	Jan Krackman
Raeijer Vader	Kocke Pietje
Hooghwaeter	Heijnderick Gues
Sijmen Joosten	Cornelis Adriaens
Mouwerent Pieters	Jacop Kastelaeijn
Cornelis Sinter	Heijnderick Krabbedam
Lubbers Guiertje	Guiert Komanduer
Dirck Haghman	

Daarnaast zij er nog drie families waarvan de mannen katholiek zijn en de vrouwen gereformeerd. Ook zou er nog ene Willem Veltman zijn, die echter geen lidmaat is.

(Wat in deze lijst opvalt is de naam Heijnderick Gues ofwel Hendrik Geus. In het begin van de 80-jarige oorlog was dit eerst een scheldnaam voor de protestante opstandelingen. Later groeide dit uit tot een ere naam voor dezelfde opstandelingen en dus zeker niet voor de katholieken)

Er kwam dus geen priester in Koedijk.

CORNELIS JANSZ HOOGWATER

Cornelis Jansz Hoogwater woonde met zijn gezin aan de Kanaaldijk, op de plaats waar nu de huisnummers 92, 93 en 94 zijn.

Hij had een boerenbedrijf met vee en landbouwproducten.

Toen het bedrijf na zijn overlijden in oktober 1707 werd overgedaan aan zijn kinderen bestond het uit een huis en erf, een oud huisje daar ten noorden van en een boet erachter. Ook was er nog een tuintje aan de overkant van de Achtersloot, toen Achtergraft geheten.

Verder was er hooi, stro, graan, zowel gedorst als nog in het stro zijnde en rietgewas, dat nog op het land stond.

Cor Visser

Bronnen: Archief gemeente Koedijk, Inv. 33